

הלימוד מוקדש לעילוי נשמות הורינו האהובים:
פייגא-פיליס חיימוביץ בת רחל וחיים שנפטרה בכ"ו בשבט תשע"ג
ויוסף חיימוביץ בן יקותיאל יהודה שנפטר בד' בתמוז תשס"ד

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק ז'

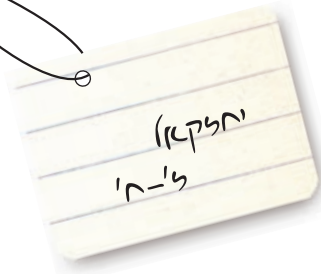
הנבואה בפרק ז' מופנית לאדמת ישראל, ומתמקדת בחמס הממלא את הארץ ובתיאור הקץ וחורבן הארץ שיבואו בעקבותיו. זאת, בהמשך לנבואה הקודמת שהופנתה להרי ישראל ועסקה בחטא העבודה הזרה. בנבואה מופיעים ביטויים מפרשת הקללות בספר ויקרא ומוזכר בה - לראשונה בספר - חורבן המקדש. חלקה ראשון של הנבואה (א-ט) נחלק לשתי פסקאות מקבילות ועוסק בקץ שיבוא על אדמת ישראל. מפסוק י ואילך מתואר תהליך החורבן: שיבוש סדרי החיים (יב-יג), מוראות המצור והמלחמה (יד-טו), הפליטים והאבל (טז-יט), ולבסוף החרבת המקדש בידי האויבים (כ-כב). בנבואה זו בולטת החזרה על מילים ורעיונות ואף על פסקאות שלמות.

1 **'קץ בא הקץ על ארבע נפשות הארץ'** (ב) המילים המנחות בחלקה הראשון של הנבואה (א-ט) הן - 'בא' (שבע פעמים) ו'קץ' (שש פעמים). עמדו על הרעיון העולה מהן.

2 בפסוקים א-ט נרמז סיפור המבול, הפותח גם הוא בגזירה 'ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ' (בראשית ו', יג). 'קץ' במשמעות 'סיום' לא מופיע עוד מסיפור המבול ועד פרק זה. הביטוי 'מלאה חמס' מופיע אף הוא בהמשך הנבואה (כג).
חישובו מהי משמעות הזיקה בין הסיפורים, ומהו העיקרון העולה כאן לגבי זכות הקיום של חברה אנושית. ראו את דברי הגמרא:

"אמר רבי יוחנן: בא וראה כמה גדול כוחה של חמס, שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשוטו ידיהם בגזל, שנאמר 'כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ' (בראשית

ו',יג). וכתוב 'החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נה בהם' (יחזקאל ז',יא) " (סנהדרין ק"ח,א).

- 3 'הנה היום הנה באה יצאה הצפנה צץ המטה פרח הזדון החמס קם למטה רשע' (י-יא) בפסוקים אלה מתואר היחס בין חטא לעונש באמצעות דימוי של מטה פורח. עמדו על משמעות הדימוי, היעזרו בדברי רש"י: 'החמס קם וגו' - החמס אשר בידכם הוא קם עליכם למטה רשע לשחתכם.
- ב) תיאור פריחת המטה מופיע בספר במדבר ביחס למטהו של אהרן (במדבר י"ז, טז-כד). השוו בין הסמליות בפריחת מטה אהרן למשמעות הדימוי בנבואת יחזקאל, ועמדו על הניגוד ביניהם.

פרק ח'

מפרק ח' עד פרק י"א מתואר מסעו הנבואי של יחזקאל לירושלים. יד ה' נחה על יחזקאל בזמן שהוא יושב בביתו בבל עם זקני יהודה, והוא נלקח במראה הנבואה לירושלים ונחשף שלב אחר שלב לתועבות הגדולות הנעשות במקדש, מעשים שיביאו בסופו של דבר לחורבנו.

- 4 'אני יושב בביתי וזקני יהודה יושבים לפני ותפל עלי שם יד א-דני ה' (א) הנבואה פותחת בכותרת הכוללת תיאור מקום וזמן.
 - א) לשם מה יושבים הזקנים לפני יחזקאל? היעזרו ביחזקאל כ',א.
 - ב) חשבו מדוע חשוב לציין את ישיבתם של זקני יהודה לפני יחזקאל בזמן הנבואה. שימו לב לתיאור זקני ישראל בפסוקים יא-יב, ועמדו על משמעות השוואה בין הזקנים.
- 5 לעיניו של יחזקאל נגלים ארבעה מראות של תועבות הנעשות במקדש, ובין מראה למראה אומר לו ה' - 'עוד תשוב תראה תועבות גדולות' (ה-ו; ז-יג; יד-טו; טז-יז). עקבו אחר ההתפתחות וההחמרה במראות. התייחסו למיקום התועבה, לזהות העושים ולטיב המעשה.
- 6 המראה השני הוא הארוך והמפורט מבין המראות, ויחזקאל מצטווה בו ציווי משונה - לחתור בקיר על מנת לראות את המראה. עיינו בדברי הזקנים בפסוק יב וחשבו מה מוסיפה החתירה בקיר למשמעות המראה כולו.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" מתן על הפרק

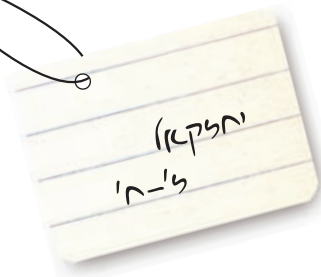

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

לבכות את התמוז

'וַיָּבֵא אֹתִי אֶל פֶּתַח שַׁעַר בַּיִת ה' אֲשֶׁר אֶל הַצְּפוֹנָה וְהִנֵּה שָׁם הַנְּשִׁים יֹשְׁבוֹת מִבְּכוֹת אֶת הַתְּמוּז' (ח', יד)

כאשר מגיע יחזקאל למקדש בירושלים במראות האלהים, מראה לו ה' את הנשים היושבות בפתח שער בית ה' ומבכות את התמוז, כביטוי חריף לחדירת תועבות העבודה הזרה אל תוככי המקדש.

התמוז או 'דומוזי' הוא שמו של אל הרועים השומרי שמשמעותו "הבן הנאמן" או "הבן החוקי". דומוזי נחשב במסופוטאמיה בימי קדם גם לאל הצמחייה, אשר מילא תפקיד מרכזי בפולחן הפריין ו"נישואי האלים" לצד בת זוגו-אהובתו אנה-אשתו. בספרות השומרית מתואר דומוזי גם כדמות הטראגית של האל הגווע היורד שאולה וקם לתחייה מדי שנה בשנה. בעת שהותו בשאול נערכו לכבודו טקסי קינה וטקסים אחרים בעלי אופי מאגי. בספרות הבבלית נשתמרו מזמורים ושירי אהבה העוסקים באל תמוז ובבת זוגו.

מוטיב מרכזי אחר במחזור השירים והמיתוסים השומריים עוסק בפרשת מותו של האל תמוז, ירידתו שאולה ועלייתו מן השאול. החוקרים משערים כי בקינות הללו השתמשו בטקסים שונים של דראמה פולחנית, שבמהלכה יצאו מקוננות לשדה או למדבר לקונן שם על מות תמוז. בדרך זו קיוו כנראה לעורר את אל הצמחייה שירד שאולה, שיקום לתחייה ויעלה מן השאול כדי להפרות את הצומח והחי ולהביא ברכה על הארץ, שכן למותו של אל זה ייחסו את התייבשות האדמה ואת מות הצמחייה בחודשי הקיץ.

החל מהתקופה הבבלית העתיקה נקרא החודש הרביעי בשם 'דומוזי' שכן בחודש זה, לפי המסורת הבבלית, מת דומוזי וירד שאולה. בתקופת בית שני, כאשר קיבלו עולי בבל את הלוח הבבלי וקראו לחודשים בשמות בבלים, הוסב שמו של החודש הרביעי בלוח העברי ל'תמוז'.

(י' קליין, עולם התנ"ך לספר יחזקאל, עמ' 48-50)

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" peret.matan@gmail.com

המשך בעמוד הבא <

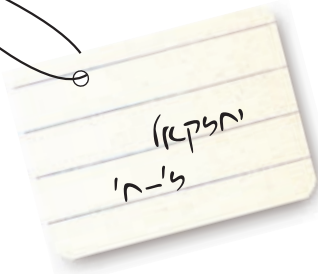

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

קינה שומרית על דומוזי המת:

"לנידח בקצה ארץ אשא נהי!
 לבני הנידח בקצה הארץ אשא נהי!
 ...נהי לפשתה אשר לא יפריח השדה, נהי
 נהי לשעורה אשר לא יצמיח התלם, נהי
 לאסמים אשר לא ימלאו שבע,
 ... נהי לנהר הגדול אשר לא יגאה שפעת מימיו,
 נהי לשדמה אשר לא תבשיל קמה,
 נהי לאגם אשר לא ישרוך דגה,
 נהי לאחו אשר לא יצמיח קנה וסוף,
 נהי ליער אשר לא ירמשו בו צבי ויחמור,
 נהי למרומי-מדבר אשר לא יפריחו ערער,
 נהי לפרדס וכרם אשר לא יטפו עסיס ויין..."
 (קינת "לנידח בקצה ארץ", מתוך: "בימים הרחוקים ההם" -
 אנתולוגיה משירת המזרח הקדום/ ש. שפרה וי. קליין)

"וַיְבִינוּ בְּמִקְרָא" < לקט ביאורי מילים לירמיהו פרקים ז'-ח'

- פרק ז'** [ה] **רְעָה אַחַת רְעָה הִנֵּה בָאָה:** רעה מיוחדת וגדולה מכל הרעות, והכוונה לחורבן המקדש. פירוש אחר: רעה תרדוף רעה, יבוא רצף של רעות.
- [ז] **בָּאָה הַצְּפִירָה אֲלֵיךְ יוֹשֵׁב הָאָרֶץ:** כתר המלוכה (של בבל) יבוא אליך להלחם בך. **בָּא הַעֵת קְרוֹב הַיּוֹם מְהוּמָה וְלֹא הֵד הַרִים:** הרעש הנשמע בעת הקץ הוא רעש אמיתי של מהומת מלחמה ולא אשליה של הד היוצא מההרים.
- [יא] **לֹא מָהֶם וְלֹא מִמְּמוֹנָם וְלֹא מִמְּהֵמָם וְלֹא נֶהְ בָּהֶם:** הנבואה מנוסחת בסגנון של לשון נופל על לשון, ומשמעותה שמטה הרשע לא יותיר מהם שריד, ולא יהיה מי שיבכה ויתאבל עליהם.
- [טז] **וּפְלִטוּ פְּלִיטָיהֶם וְהָיוּ אֶל הַהָרִים כִּיּוֹנֵי הַגְּאִיּוֹת כֻּלָּם הַמּוֹת אִישׁ בְּעוֹנוֹ:** הפליטים ינוסו אל ההרים וישמיעו קולות פחד וחשש כיונים הומות.
- [כ] **וְצָבִי עֲדִיר לְגֵאוֹן שְׁמָהּ וְצִלְמֵי תוֹעֵבֹתֶם שְׁקוֹצִיָּהֶם עָשׂוּ בּוֹ עַל כֵּן נִתְּתִיו לָהֶם לְנֹדָה:** בית המקדש המשול לתכשיט מפואר שבו התגאו ישראל, התחלל בעקבות הכנסת העבודה הזרה אל תוכו, ולכן הוא יחרב.
- פרק ח'** [ג] **אֲשֶׁר שָׁם מוֹשֵׁב סָמֵל הַקְּנָאָה הַמְּקֵנָה:** בפתח שער המקדש הוצב פסל עבודה זרה, הגורם לקנאת ה'.
 [י] **מַחְקָה עַל הַקִּיר סָבִיב סָבִיב:** על קירות המקדש חקוקים בעלי חיים שונים שלהם עבדו.
 [יז] **וְהִנֵּם שֹׁלְחִים אֶת הַזְּמוּרָה אֶל אַפְסִים:** מוציאים ריח רע אל אפו של ה' כביכול, במקדש.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
 The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך